अध्याय ५१ वा.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

श्रीकुलदेवतायै नमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यां नमः ।

॥ श्रीसद्गुरुसाईनाथाय नमः ॥

जयजय साई भक्ताधारा । गीतार्थप्रकाशका गुरुवरा ॥
सर्व सिद्धींचिया दातारा । कृपा करा मजवरी ॥ १ ॥

करावया निदाघ[१]शमन । मलयागिरीं उगवे चंदन ॥
अथवा सुखवावया विश्वजन । वर्षतो घन भूमीवरी ॥ २ ॥

किंवा देवाचें व्हावया पूजन । प्रकटे वसंतसमयीं सुमन ॥
अथवा कराया श्रोतृ समाधान । उदया ये आख्यान परंपरा ॥ ३ ॥

ऐकतां हें साई चरित्र । श्रोते वक्ते दोघेही पवित्र ॥
पवित्र ऐकती त्यांचे श्रोत्र ॥ पवित्र वक्त्र[२] वक्त्याचें ॥ ४ ॥

गताध्यायीं अज्ञान निरसन । होतां कैसें प्रकटे ज्ञान ॥
'तद्विद्धि प्रणिपातेन'[३] । श्लोकार्थ निरूपण जाहलें ॥ ५ ॥

भगवद्गीता परिसमाप्ती । अठराविया अध्यायाअंतीं ॥
बहात्तरावे श्लोकाप्रांतीं ॥ अर्जुना पुसती श्रीकृष्ण ॥ ६ ॥

---

१ उष्णता. २ मुख. ३ भगवद्गीता अ० ४, श्लोक ३४ वा.

ये थवरी जें जाहलें प्रवचन । तेणें झालें का मोहनिरसन ॥
हाच स्पष्ट केला की प्रश्न । झालें का ज्ञान पुसिलें ना ॥ ७ ॥

तैसीच पार्थेंही दिधली पावती । मोह माझा गेला दिगंतीं ॥
म्हणे ना झाली मज ज्ञानप्राप्ती । मोहविच्छित्तीच जाहली म्हणे ॥ ८ ॥

मोहनाम केवळ अज्ञान । दिसाया मात्र शब्द दोन ॥
अर्थावबोध नाहीं भिन्न ॥ गीतार्थज्ञ जाणती ॥ ९ ॥

' यत्त्वयोक्तंवचस्तेन '[1] । ' मोहोऽयं विगतो '[2] जाण ॥
अकरावे अध्याया आरंभीं अर्जुन । करी हेंचि कथन श्रीकृष्णा ॥ १० ॥

आतां सांप्रत अध्याय नूतन । आरंभीं काकासाहेबां लागून ॥
कैसें शिर्डीत केलें स्थापन । करूं तें विवेचन नवलाचें ॥ ११ ॥

त्यांचा शिर्डीचा ऋणानुबंध । त्यांचा साईशीं दृढसंबंध ॥
कैसा मुळींचा कारणनिर्बंध । ऐका तो संबंध आमूल ॥ १२ ॥

कथा त्यांच्या आहेत बहुत । लहानथोरां सर्वां विदित ॥
परी ते आरंभीं कैसे शिर्डीप्रत । आले तें अविश्रुत सकळांस ॥ १३ ॥

पूर्व पुण्याईच्या गोष्टी । तेणें परमेश कृपा दृष्टी ॥
तेणेंच पुढें सद्गुरुभेटी । स्वानंदपुष्टी शिष्यास ॥ १४ ॥

यासह आतां हा अध्याय । श्रोतयां वर्णील कथात्रय[3] ॥
तीन भक्तांचा हा महोदय । श्रोत्याचें हृदय निववील ॥ १५ ॥

इतर उपाय कोट्यानकोटी । करा परमार्थ प्राप्तीसाठीं ॥
होतां न सद्गुरुकृपादृष्टि । पडेना गांठीं परमार्थ ॥ १६ ॥

---

१ आपण जो मला उपदेश केला त्यानें. २ हा माझा मोह, हें माझें अज्ञान नाहींसें झालें. ३ तीन गोष्टी. ४ हरी सीताराम दीक्षित.

येअर्थाची कथा गोड । श्रवण करितां पुरेल कोड ॥
श्रोतयां मनीं प्रकटेल आवड । वाढेल चाड निजस्वार्थीं ॥ १७ ॥
गुरुभक्तांचें समाधान । तो हा अध्याय परमपावन ॥
श्रोतांचित्तें सावधान । करावा श्रवण हितकर ॥ १८ ॥
हरी सीताराम दीक्षित । काकासाहेब नांवें जे विश्रुत ॥
सकल साई बाबांचे भक्त । आदरें ज्यां स्मरत प्रेमानें ॥ १९ ॥
तयांची ती पूर्वपीठिका । आनंददायक बहुश्रुत रसिकां ॥
सादर कथितों भक्तभाविकां । चरित्र श्रवणोत्सुक सुखार्थ ॥ २० ॥
सन एकोणीसशें नऊपर्यंत । पूर्वी साई हें नांव ज्यां अपरिचित ॥
तेच पुढें साईंचे परम भक्त । सर्वविश्रुत जाहले ॥ २१ ॥
विश्वविद्यालय शिक्षणानंतर । कित्येक वर्षें लोटलीयावर ॥
नानासाहेब चांदोरकर । आले लोणावळ्यावर एकदां ॥ २२ ॥
दीक्षित त्यांचे जुने स्नेही । भेटी झाल्या फार वर्षांही ॥
सुखदुःखाच्या वार्ता त्यांही । परस्परांशी त्या केल्या ॥ २३ ॥
लंडन शहरीं गाडींत चढतां । दीक्षितांचा पाय घसरतां ॥
जाहली त्या पायाजी व्यथा । शमेना उपायशतांही ॥ २४ ॥
त्या व्यथेची साद्यंत वार्ता । सहज निघाली संभाषण करितां
तेथें श्रीसाईबाबांची उपयुक्तता । आठवली चित्तांत नानांच्या ॥ २५ ॥
तो पायाचा लंगडेपणा । निःशेष जावा येतें का मना ? ॥
चला माझिया गुरूचे दर्शना । ऐसें तंव नाना वदले तयां ॥ २६ ॥

---

१ या ठिकाणी कै०वा० काकासाहेबाचें बंगले अजून आहेत. २ शेंकडों उपाय झाले तरी.

मग नानांही नवल विशेष । म्हणून साईचें वृत्त अशेष ॥
कथिलें आनंदें दीक्षितांस । संतावंतंस महिम्यातें " ॥ २७ ॥
" माझें माणूस कितीही दूर । असेना साता समुद्रापार ॥
चिडीसारखा मी बांधुनि दोर । ओढूनि सत्वर आणितों ॥ २८ ॥
ऐसें बाबांचें नित्य वचन । वरी नानांही केलें प्रवचन ॥
म्हणाले बाबांचे नसल्या आपण । होणें न आकर्षण तयांचें ॥ २९ ॥
तुम्ही तयांचे असल्यावीण । होणार नाहीं तुम्हां दर्शन ॥
हीच बाबांची मोठी खूण । तुम्ही कां आपण जातां तिथें ? ॥ ३० ॥
असो हें ऐकून साईचें वर्णन । दीक्षितांचें धालें अंतःकरण ॥
मग ते म्हणाले नाना लागून । घेतों मी दर्शन बाबांचें ॥ ३१ ॥
माझी या पायाची काय कथा । सकल देहाची नश्वरावस्था ॥
राहेना सुचिर पायाची व्यथा । नाहीं मज चिंता तदर्थ ॥ ३२ ॥
जातों मी आपुलीया गुरूचे दर्शना।परी तें निरतिशय सौख्य संपादना॥
अल्पसुखाची नाहीं मज कामना । त्याची न याचना करीं मी ॥ ३३ ॥
ब्रह्मावेगळें नाहीं सुख । तेंच एक सुख अमोलिक ॥
होईन मी तुमच्या गुरुचा पायिक । या एक अमोलिक सुखास्तव ॥३४॥
असो पायाचा लंगडेपणा । त्याची न मज कांहीं विवंचना ॥
परी माझिया लंगडिया मना । ताळ्यावरी आणा प्रार्थना ही ॥ ३५ ॥
बहुत शिणलों करितां साधन । परी न निश्चल राही मन ॥
प्रयत्नें ठेवूं म्हणतां स्वाधीन । जाई तें निसटून नकळत ॥ ३६ ॥

---

१ या संतशिरोमणींचा महिमा. २ देहाची नाशिवंत स्थिति. ३ वाटेल तितका वेळ. ४ आत्यंतिक.

कितीही असावें सावधान। अत्यंत मनोनिग्रह करून॥
कधीं जाईल नजर चुकवून। आश्चर्य गहन मनाचें॥ ३७॥
तरी मी नाना मनापासून। घेईन तुमच्या गुरूचें दर्शन॥
माझिया मनाचें लंगडेपण। घालवा मी प्रार्थीन तयातें॥ ३८॥
नश्वर शरीरसौख्यीं उदास। जया आत्यंतिक सुखाची हौस॥
ऐशिया भक्ताच्या परमार्थास। परम उल्हास साईस॥ ३९॥
धारा सभेची निवडणूक। सर्वांठायीं हा विषय एक॥
जिकडेतिकडे अनेक लोक। गुंतले सार्वत्रिक या कामीं॥ ४०॥
काकासाहेबही अपुलेसाठीं। मिळवावया लोकमतपुष्टी॥
घेत असतां स्नेह्यांच्या भेटी। पातले उठाउठी नगरास॥ ४१॥
काकासाहेब मिरीकर। नामें एक तेथील सरदार॥
दीक्षितांचा घरोबा फार। उतरले सुखकर त्या स्थानीं॥ ४२॥
त्याच समयास अनुसरून। होतें नगरीं घोड्यांचें प्रदर्शन॥
तदर्थ नानाप्रकारचे जन। होते कीं निमग्न त्या कामीं॥ ४३॥
बाळासाहेब मिरीकर। कोपरगांवचे मामलेदार॥
प्रदर्शनार्थ होते हाजर। अहमदनगर शहरांत॥ ४४॥
यदर्थ दीक्षित आले तेथें। कार्य तें अवघें आटपलें होतें॥
शिर्डीस कैसें जाणें घडतें। कोण मज नेतें तेथवर॥ ४५॥
उरकतां तेथील कार्यभाग। दिसों लागला शिर्डीचा मार्ग॥
घडावा बाबांचा दर्शनयोग। हा एकचि उद्योग दीक्षितां॥ ४६॥
येईल कोण मजबरोबर। नेईल कोण बाबांचे समोर॥
घालील मज त्यांचे पायावर। काळजी अनिवार दीक्षितां॥ ४७॥

निवडणुकीचें काम सरतां । कैसें जावें शिरडीस आतां ॥
लागून राहिली दीक्षितां चिंता । विनविती सादरता मिरीकरां ॥ ४८॥

काकासाहेब मिरीकर । यांचे बाळासाहेब हे कुमर ॥
विचार करिती परस्पर । दीक्षितांबरोबर कोण जातो ॥ ४९ ॥

दोघांपैकीं कोणीही एक । असल्यास सांगाती नको आणीक ॥
तरी मग जावें कोणी निश्चयात्मक । चालला आवश्यक विचार ॥ ५०॥

मनुष्याच्या मानवी कल्पना । ईश्वराची आणीक योजना ॥
दीक्षितांचे शिर्डीच्या गमना । अकल्पित घटना मकटली ॥ ५१ ॥

इकडे ऐसी तळमळ । दुसरीकडे पहा चळवळ ॥
पाहूनि भक्ताची इच्छा प्रबळ । समर्थ कळवळले कैसे ॥ ५२ ॥

एवं विचारारूढ दीक्षित । बैसले असतां तेथें सचिंत ॥
माधवरावचि[1] आले नगरांत । आश्चर्यचकित जन अवघे ॥ ५३ ॥

माधवरावांस त्यांचे श्वशुर । नगराहून करिती तार ॥
सासू आपुली फार बेजार । भेटीस या सत्वर सहकुटुंब ॥ ५४ ॥

तार येतांच केली तयारी । मिळतांच बाबांची अनुज्ञा वरी ॥
घेवोनियां कुटुंब बरोबरी । गेलीं चिथळीवरी[2] तीं दोघें ॥ ५५ ॥

तीन वाजाची गाडी गांठली । उभयतां तीं नगरा गेलीं ॥
गाडी येऊन द्वारीं थडकली । उतरती खालीं उभयतां ॥ ५६ ॥

इतक्यांत नानासाहेब पानशे । आपासाहेब गद्रे असे ॥
पातले तेथें प्रसंगवशें । प्रदर्शन मिषें त्या मार्गें ॥ ५७ ॥

---

१ माधवराव बळवंत देशपांडे राहणार शिर्डी. १ चिथळी स्टेशनावर.

माधवराव खालीं उतरतां । दृष्टीस पडले यांचे अवचितां ॥
वाटली तयां अति विस्मयता । आनंद चित्ता नसमाये ॥ ५८ ॥

म्हणती पहा हे येथें सुदैवें । माधवराव शिर्डीचे बडवे ॥
याहून आतां कोणी हो बरवें । शिर्डीस न्यावें दीक्षितां ?॥ ५९ ॥

मग तयातें मारूनि हांका । म्हणती आले दीक्षित काका ॥
मिरीकरांचे येथें जा देखा । कौतुक अवलोका बाबांचें ॥ ६० ॥

दीक्षित अमुचे स्नेही अलौकिक । तुमची त्यांची होईल ओळख ॥
शिर्डीस जाया ते अत्यंत उत्सुक । तुमच्या आगमनें सुख त्यांतें ॥६१॥

देऊनि ऐसा निरोप त्यांना । वृत्त हें कळविलें दीक्षितांना ॥
ऐकोनि हरली त्यांचीही विवंचना । संतोष मना अत्यंत ॥ ६२ ॥

श्वशुरगृहीं जाऊनि पाहती । सासूचीही ठीक प्रकृति ॥
माधवराव थोडे विसवती । मिरीकर धाडिती बोलावूं ॥ ६३ ॥

बोलावण्यास देऊनि मान । होतां थोडा अस्तमान ॥
मधावराव गेले निघून । दिक्षितां लागून भेटावया ॥ ६४ ॥

तीच त्यांची प्रथम भेट । बाळासाहेब घालिती गांठ ॥
रात्रीं दहाचे गाडीचा घाट । ठरला कीं स्पष्ट दोघांचा ॥ ६५ ॥

ऐसा हा बेत ठरल्यावरी । पुढें पहा नवलपरी ॥
बाळासाहेब सारिती दूरी । पडदा बाबांचे छबीवरील ॥ ६६ ॥

हें बाबांचे छायाचित्र । मेघा बाबांचा निःसीम छात्र ॥
परमप्रेमें पूजी पवित्र । शंकर हा त्रिनेत्र भावुनी ॥ ६७ ॥

कांच फुटली झालें निमित्त । म्हणूनियां ती व्हावया दुरुस्त ॥
बाळासाहेबांसवें नगरांत । आरसी निघत शिर्डीहून ॥ ६८ ॥

तीच ही तसबीर होऊन दुरुस्त । दीक्षितांची जणूं वाटचि पहात ॥
मिरीकरांचे दिवाणखान्यांत । होती वस्त्रावृत ठेविलेली ॥ ६९ ॥
अश्वप्रदर्शन समाप्तीस । बाळासाहेब परतावयास ॥
होता अजून थोडा अवकाश । म्हणून माधवरावास सोंपिली[1] ॥ ७० ॥
पडदा सारूनि केली अनावृत । माधवरावांस केली सुपूर्त[2] ॥
म्हणाले बाबांचिया समागमांत । शिर्डीपर्यंत जावें सुखें ॥ ७१ ॥
तव ती सर्वांगमनोहर । प्रथम दृष्टी पडतां तसबीर ॥
काकासाहेब आनंदनिर्भर । प्रणिपात पुरःसर अवलोकिती ॥ ७२ ॥
पाहोनियां ती घटना विचित्र । तैसेंच अकल्पित रम्य पवित्र ॥
समर्थ साईचें छायाचित्र । वेधले नेत्र दीक्षितांचे ॥ ७३ ॥
जयांचे दर्शनीं धरिला हेत । तयांची प्रतिमा ही मूर्तिमंत ॥
मार्गींच यावी अवलोकनांत । आल्हाद अत्यंत जाहला ॥ ७४ ॥
तीही यावी शिर्डीहूनी । काकासाहेब मिरीकर भुवनीं[3] ॥
तेच वेळीं दीक्षित ते स्थानीं । योग हा पाहोनि विचित्र ॥ ७५ ॥
जैसा दीक्षित मनीं भावार्थ । तैसा पुरवावया साईसमर्थ ॥
वाटले या मिषें आले तेथ । मिरीकर भक्त भवनास ॥ ७६ ॥
लोणावळयास नानाचें दर्शन । तयांसवें झालेलें भाषण ॥
तेथेंच बाबांचें गुरुत्वाकर्षण । बीजारोपण भेटीचें ॥ ७७ ॥
नातरी ही शिर्डीची छबी । याच वेळीं येथें कां यावी ॥
इतुका वेळ कां आवृत असावी । येथेंच कां रहावी पांयातळीं[4] ॥ ७८ ॥

१ ती शिर्डीस नेण्याची कामगिरी माधवरावजींवर निरवली. २ उघडी. ३ हवाली केली. ४ घरीं.

असो ऐसें होतां निश्चित । घेऊनियां ती छबी समवेत ॥
माधवराव आणि दीक्षित । निघाले आनंदित मानसें ॥ ७९ ॥
तेच रात्रीं भोजनोत्तर । दोघेही गेले स्टेशनावर ॥
भरोनि दुसरे वर्गाचा दर । तिकीटें बरोबर घेतलीं ॥ ८० ॥
दहाचा ठोका पडतां कर्णीं । येऊं लागला अग्निरथ ध्वनी ॥
दुसरा वर्ग चिकार भरुनी । गेला हें नयनीं अवलोकिलें ॥ ८१ ॥
प्रसंग ऐसा येऊनि पडतां । दोघांसि लागली दुर्धर चिंता ॥
वेळही थोडा उरला आतां । करावी व्यवस्था कैसी पां ॥ ८२ ॥
असो आतां या गर्दीचे पायीं । परत जावें आलिया ठायीं ॥
निश्चय केला हा दोघांही । जावें कीं शिरडीस उद्यीक ॥ ८३ ॥
इतक्यांत गाडीचा गार्ड अवचितां । ओळखीचा दिसला दीक्षितां ॥
पहिल्या वर्गांत बसण्याची व्यवस्था । केली निर्वोरता तयानें ॥ ८४ ॥
पुढें गाडींत होतां उपस्थित । चालल्या बाबांच्या गोष्टी मनसोक्त ॥
माधवराव कथित कथामृत । आनंदें ओसंडत दीक्षित ॥ ८५ ॥
ऐसें त्या मार्गीं सुख परवडी । वेळ गेला अति तांतडी ॥
कोपरगांवीं पातली गाडी । आनंद निरवडी उतरले ॥ ८६ ॥
तेच समयीं स्टेशनावर । नानासाहेब चांदोरकर ॥
पाहूनि दीक्षित आनंदनिर्भर । भेटले परस्पर अकल्पित ॥ ८७ ॥
तेही घ्यावया बाबांचें दर्शन । निघाले होते शिर्डीलागून ॥
हा अनपेक्षित योग पाहून । विस्मयापन्न तिघेही ॥ ८८ ॥
मग ते तिघे तांगा करून । बोलत चालत निघाले तेथून ॥
मार्गांत करून गोदावरी स्नान । पातले पावन शिर्डींत ॥ ८९ ॥

पुढें होतां साईचें दर्शन । दीक्षितांचें द्रवलें मन ॥
नयन झाले अश्रुपूर्ण । स्वानंद जीवन ओसंडलें ॥ ९० ॥
मीही तुझी पाहूनि वाट । पुढें शाम्यास पाठविला थेट ॥
नगरास तुझी घ्यावया भेट । वदले मग स्पष्ट साई तयां ॥ ९१ ॥
रोमहर्षित दीक्षित शरीर । कंठीं दाटला बाष्पपूर ॥
चित्त जाहलें हर्षनिर्भर । घर्म सर्वांगीं दरदरला ॥ ९२ ॥
देह सूक्ष्म कंपायमान । चित्तवृत्ति स्वानंदनिमग्न ॥
नेत्र पावले अर्धोन्मीलन । आनंदघन दाटला ॥ ९३ ॥
आज माझी सफळदृष्टी । म्हणोनि चरणीं घातली मिठी ॥
मना धन्यता वाटली मोठी । आनंद सृष्टीं न समाये ॥ ९४ ॥
पुढें वर्षांचीं वर्षें गेलीं । साई चरणीं निष्ठा जडली ॥
पूर्ण साईची कृपा संपादिली । सेवेसी वाहिली निज काया ॥ ९५ ॥
यथासांग सेवाही चांगली । करण्यालागीं मठीही बांधिली ॥
शिर्डीत बहुसाल वस्तीही केली । महती वाढविली साईंची ॥ ९६ ॥
सारांश त्याचा जो धरितो काम । निश्चयें तयासी करी निष्काम ॥
साई निजभक्तविश्रामधाम[1] । भक्तांसी परम सुखदायी ॥ ९७ ॥
चंद्राचकोर अपरिमीत । चकोरा एकचि नक्षत्रनाथ[2] ॥
तैसे तिजला सुत जरी बहुत । माता ती अवघ्यांस एकची ॥ ९८ ॥
दिनकरा कुमुदिनी अपार । परी कुमुदिनीस एकचि दिनकर ॥
भक्तां तुझीया नाहीं पार । पिता तूं गुरुवर एकल्याची ॥ ९९ ॥
मेघा आतुर चातक कैक । मेघ तेथूनि चातका एक ॥
तैसे त्याचे भक्त अनेक । जननीजनक तो एक ॥ १०० ॥

१ आश्रम घर. २ चंद्र.

शरण जेजे सद्भावें सहज । त्यांची त्यांची रक्षूनि लाज ॥
आवडी निजांगें पुरवितो काज । पाहतसों आज प्रत्यक्ष ॥ १०१ ॥
जगीं जो जो प्राणी जिवंत । मरण करणार तयाचा अंत ॥
साई दीक्षितां अभय देत । " तुज मी विमानांत नेईन " ॥ १०२ ॥
जैसा साईवाचादत्त । तैसाच झाला दीक्षितां अंत ॥
वाचेनें साईचे गुणगण गात । देखिलें मी साक्षात् निज डोळां ॥ १०३॥
अग्निरथीं एका बाकावर । बसलों असतां आम्ही परस्पर ॥
समर्थ साईच्या वार्तांत चूर । विमानीं जणूं भरकन आरूढले ॥ १०४ ॥
पहा साधिली अवचित संधी । मान देऊनि माझिये स्कंधीं ॥
पावले अवचित विमानसिद्धी । सौख्य निरवधि दीक्षित ॥ १०५ ॥
नाहीं आळा नाहीं पीळ । नाहीं घरघर नाहीं कळ ॥
बोलतां चालतां देखतां सकळ । शरीर निश्चळ राहिलें ॥ १०६ ॥
मानवभुमिका ऐसी विसर्जिली । निजरूपीं निजज्योती मिळविली ॥
विमानमार्गें स्वरूपीं स्थापिली । ज्योतींत समरसली निज ज्योत ॥१०७॥
साईचरणीं लागतां ध्यान । गळाला पूर्ण देहाभिमान ॥
वृत्ती पावली समाधान । पूर्ण कृष्णार्पण देहास ॥ १०८ ॥
शके अठरासें अठ्ठेचाळीस । ज्येष्ठ वद्य एकादशीस ॥
दीक्षित पावले ब्रह्मपदास । या कर्मभूमीस त्यागुनी ॥ १०९ ॥
म्हणा हें त्यांचें देहावसान । अथवा तयातें आलें विमान ॥
झाले ते साईपदविलीन । कोणासही प्रमाण ही गोष्ट ॥ ११० ॥
ऐशा उपकारा व्हावें उत्तीर्ण । ऐसें भावी तो अभक्तपूर्ण ॥
हृदयदानें उतरायीपण । स्वप्नींही जाण घडेना ॥ १११ ॥

चिंतामणी देऊं पहाल । नित्य चिंता वाढवाल ॥
तेणें अचिंत्यदानिया व्हाल । उतराई हा बालनिर्णय ॥ ११२ ॥
बरें कल्पतरूही द्याल । गुरूस जाल कराया न्यहाल ॥
गुरु निर्विकल्पदानीं कुशल । उत्तीर्णता होईल का तेणें ॥ ११३ ॥
आतां असो या सर्वांपरीस । गुरूस देऊं पहाल परीस ॥
परीस लोहाचें सुवर्ण सरस । करील गुरु ब्रह्मरस पाजील ॥ ११४ ॥
कामधेनू अर्पाल गुरूस । उत्तीर्ण मानाल गुरूपकारास ॥
कामना वाढवाल असमसाहस । निष्कामनिरायासदानी गुरू ॥ ११५ ॥
अखिल विश्वामाजील संपत्ती । देऊनि गुरूपकार फेडूं जे इच्छिती ॥
अमायिक दात्या जे मायिक अर्पिती। येणें का पावती उत्तीर्णता ॥११६॥
देह ओंवाळूं गुरूवरून । तरी तो केवळ नश्वर जाण ॥
जीव सांडावा ओंवाळून । तरी तो जाण मिथ्यासवें ॥ ११७ ॥
सद्गुरु सत्य वस्तूचा दाता । तया मिथ्या वस्तू अर्पितां ॥
उतरायी काय होईल दाता । आहे ही वार्ता अशक्य ॥ ११८ ॥
म्हणोनि अनन्य श्रद्धापूर्ण । घालोनी दंडवत लोटांगण ॥
मस्तकीं वंदा सद्गुरु चरण । उपकारस्मरणपूर्वक ॥ ११९ ॥
अखंड गुरूपकारस्मृति । हेंच भूषण शिष्याप्रती ॥
त्यांतून उत्तीर्ण होऊं जे पाहती । निज सुखा आंचवती ते शिष्य॥१२०॥
कथा इतुकी होतां श्रवण । श्रोतयांची वाढली तहान ॥
जिज्ञासापूर्ण आतुरता पाहून । कथा एक लहान निवेदितों ॥ १२१ ॥
संतही अपुलें बंधुप्रेम । व्यक्त करिती संसारियां सम ॥
अथवा दक्ष लोकसंग्रहीं परम । असती हें वर्म जाणवती ॥ १२२ ॥

---

१ मुक्ताचा सिद्धांत. २ गुरूनें केलेल्या उपकारास. ३ अत्यंत.

किंवा स्वयें साईच आपण । करावया निजभक्त कल्याण ॥
त्या त्या भूमिका निजांगें नटून । परमार्थ शिक्षण देतात ॥ १२३ ॥
ये अर्थाची त्रोटक कथा । सादर श्रवण कीजे श्रोतां ॥
कळेल जेणें न सांगतां सवरतां । संतांची संतां निजखूण ॥ १२४ ॥
एकदां श्रीगोदातीरीं । प्रसिद्ध राजमहेंद्री शहरीं ॥
आली श्रीवासुदेवानंदांची स्वारी । उपनामधारी सरस्वती ॥ १२५ ॥
महाथोर अंतर्ज्ञानी । कर्ममार्गाचे कट्टे अभिमानी ॥
अखंड ज्याची कीर्ति स्वर्धुनी[१] । राहिली गर्जूनी महीतळीं ॥ १२६ ॥
कर्णोपकर्णीं वार्ता परिसुनी । पुंडलीकराव[२] आदिकरूनी ॥
नांदेड शहरींच्या भाविकजनीं । धरिला दर्शनीं दृढ हेत ॥ १२७ ॥
असो पुढें ती मंडळी निघाली । राजमहेंद्री नगरीं पातली ॥
गोदे काठीं प्रातःकाळीं । दर्शना आली स्वामींच्या ॥ १२८ ॥
समय होता सुप्रभात । नांदेडकर मंडळी समस्त ॥
निघाली स्नानार्थ गंगेप्रत । मुखानें गात स्तोत्रपाठ ॥ १२९
तेथेंच स्वामी देखोनी स्थित । मंडळीसद्भावें साष्टांग नमित ॥
सहज कुशल प्रश्न चालत । वार्ता तों निघत शिर्डीची ॥ १३० ॥
कर्णीं पडतां साईनाम । स्वामी स्वकरें करीत प्रणाम ॥
म्हणाले ते अमुचे बंधु निष्काम । आम्हांसी निःसीम प्रेम त्यांचें॥१३१॥
घेऊनि तेथील एक श्रीफळ । देऊनि पुंडलीकरावांजवळ ॥
म्हणाले वंदूनि बंधू पदकमळ । अर्पा हें शिर्डीस जाल तेव्हां ॥१३२ ॥
सांगा माझा नमस्कार । म्हणा असों द्या कृपा या दीनावर ॥
पडूं न द्यावा याचा विसर । प्रेम निरंतर वाढावें ॥ १३३ ॥

१ कीर्तिरूप भागीरथी. २ नांदेडचे प्रसिद्ध वकील.

तुम्ही शिरडी ग्रामालागून । पुनश्च जेव्हां कराल गमन ॥
करा हें माझे बंधूस अर्पण । आदरें स्मरणपूर्वक ॥ १३४ ॥
आम्ही स्वामी न करावें वंदन । असें जरी हें आम्हा निर्बंधन ॥
परि त्या नियमाचें करणें उल्लंघन । प्रसंगीं कल्याणकारक ॥ १३५ ॥
म्हणूनि घेतां साईदर्शन । होऊं न द्या या गोष्टीचें विस्मरण ॥
साईपदीं हें श्रीफळ अर्पण । करा कीं स्मरणपूर्वक ॥ १३६ ॥
ऐकोनियां तयांच्या वचना । पुंडलीकराव लागती चरणां ॥
म्हणती जैसी स्वामीची अनुज्ञा । आणीन आचरणा ती तैसी ॥१३७॥
करोनि आज्ञा शिरसामान्य । येणें मी आपणा मानितों धन्य ॥
स्वामीस शरण जाऊनि अनन्य । निघाले तेथून पुंडलिकराव ॥१३८॥
स्वामी जे बाबांस बंधू वदत । ते काय होतें अवघें निरर्थ[1] ॥
'यावज्जीवमग्नि होत्रंजुहुयात' । बाबा या श्रुतिसंमत वर्तत ॥१३९॥
जन जया धुनी वदत । ती बाबांचे सन्मुख नित ॥
अष्टौ प्रहर होती प्रज्वलित । हें बाबांचें व्रत होतें ॥ १४० ॥
चित्तशुद्धि द्वाराप्रमाण । अग्निहोत्र कर्मादि साधन ॥
ब्रह्मप्राप्त्यर्थ करीत धारण । लोकसंग्रह कारण जें ॥ १४१ ॥
श्रीवासुदेवानंद सरस्वती । तेही यती तैसेच व्रती ॥
मग ते बाबांस बंधू म्हणती । ही काय उक्ति वैयर्थिक ॥ १४२॥
पुढें संपला नाहीं जों महिना । सर्वे घेऊन चार मित्रांना ॥
योग आला पुंडलीकरावांना । निघाया दर्शना साईचे ॥ १४३ ॥
घेतलें सामान फळफळावळ । स्मरणपूर्वक घेतला नारळ ॥
साईदर्शना निघाले सकळ । आनंदें अविकळ मानसें ॥ १४४ ॥

१ निरर्थक.

पुढें मनमाडास उतरल्यावर । कोपरगांवाची गाडी सुटल्यावर ॥
अवकाश म्हणून गेले ओढ्यावर । तृषाही फार लागली ॥ १४५ ॥

अनशेपोटीं नुसतें पाणी । पीतां होईल प्रकृतीस हानी ॥
म्हणून एक पुरचुंडी आणी । चिवड्याची कोणी फाळा ॥ १४६ ॥

तोंडांत घालितो चिवड्याचि चिपुट । चिवडा लागला अत्यंत तिखट ॥
नारळावाचूनि चिवडा फुकट । जाहली खटपट ही व्यर्थ ॥ १४७ ॥

तेव्हां एक म्हणे त्यां सकळां । युक्ति एक आठवली मला ॥
नारळ फोडून चिवड्यांत मिसळा । पहा मग ती कळा चिवड्याची॥१४८

नारळ म्हणतां नारळ तयार । फोडावयास कैचा उशिर ॥
मिसळतां चिवडा लागला रुचकर । प्याले मग त्यावर ते पाणी॥१४९॥

नारळ म्हणतां नारळ आला । तो कोणाचा नाहीं विचारिला ॥
क्षुधेनें ऐसा कहर केला । विसर पाडिला अवघ्यांचा ॥ १५० ॥

असो पुढें गेले ठिकाणीं । कोपरगांवचे गाडींत बसुनी ॥
मार्गीं पुंडलीकरावां लागुनी । आठवला मनीं नारळ ॥ १५१ ॥

आली पाहुनी शिर्डी जवळ । पुंडलीकरावां लागली तळमळ ॥
वासुदेवानंदांचेंच श्रीफळ । चुकीनें चिवड्यांत मिसळलें ॥ १५२ ॥

कळलें जेव्हां नारळ फुटला । पुंडलीकराव भयें दाटला ।
सर्व अंगा कंप सुटला । अपराध घडला संताचा ॥ १५३ ॥

जाहला तया अति संताप । जोडलें तरी केवढें पाप ॥
पडतील माथां स्वामीचे शाप । झाले ते मलाप व्यर्थ माझे ॥ १५४ ॥

श्रीफळाची ऐसी गत । व्हावी पहातां मोठी फसगत ॥
पुंडलीकरावांचें चित्त । विस्मयें तटस्थ जाहलें ॥ १५५ ॥

आतां काय बाबांस देऊं । कैसिया रीती त्यां समजाऊं ॥
कैसें मी तयां वदन दाऊं । श्रीफळ गमाऊन बैसलों ॥ १५६ ॥

होणार साईचरणीं समर्पण । फराळ त्याचा जाहला पाहून ॥
पुंडलीकराव मनीं खिन्न । म्हणाले हा अपमान संताचा ॥ १५७ ॥

आतां जैं बाबा मागती नारळ । अधोवदन होतील सफळ ॥
कारण मनमाडावर त्याचा फराळ । केला ही खळमळ सर्वांतरीं॥१५८॥

नारळ नाहीं जवळ आज । खरें सांगावें तरी लाज ॥
खोटें सांगून भागे ना काज । साईमहाराज सर्वसाक्षी ॥ १५९ ॥

असो साईचें घेतां दर्शन । मंडळी झाली सुखसंपन्न ॥
आनंदाश्रुपूर्ण नयन । प्रसन्नवदन ते सकळ ॥ १६० ॥

आतां आम्ही अहर्निश । पाठवितों बिनतारेचे संदेश ॥
दिमाख याचा दावितों विशेष । अभिमानवश होऊनी ॥ १६१ ॥

यदर्थ उभारूं लागती स्थानें । लागे अपार पैका खर्चणें ॥
तेथें हीं संतांस न लगती साधनें । पाठविती मनेंच संदेश ॥ १६२ ॥

स्वामीनीं पुंडलीकरावांस । नारळ दिधला ते समयास ॥
पाठविला होता साईनाथांस । पूर्वींच हा संदेश बिनतारी ॥ १६३ ॥

पुंडलीकराव घेतां दर्शन । साईबाबा आपण होऊन ॥
म्हणाले माझी वस्तू आण । बंधूच्या जवळून आलेली ॥ १६४ ॥

मग तो खिन्न पुंडलीकराय । धरूनियां श्रीबाबांचे पाय ।
म्हणे क्षमेवीण दुसरा उपाय । नाहीं मज काय सांगूं मी ॥ १६५ ॥

नारळाची मज आठव होती । परी भुकेची करावया तृप्ति ॥
आम्ही जंव गेलों ओढियावरती । जाहली विस्मृति सकळांस ॥ १६६ ॥

तेथें चिवड्याचा करितां फराळ। फोडूनि मिसळला हाच कीं नारळ ॥
म्हणूनि आणितों दुसरें श्रीफळ। स्वीकारा निश्चळ मानसें ॥ १६७ ॥
ऐसें म्हणूनि उठूं लागतां। पुंडलीकराव फळाकरितां ॥
साईमहाराज धरोनि हस्ता। तया निवारितां देखिले ॥ १६८ ॥
नेणतां घडला विश्वासघात। कृपाळू आपण ध्या पदरांत ॥
क्षमस्व व्हा मज कृपावंत। असें मी नितांत अपराधी ॥ १६९ ॥
स्वामीसारिखा साधू सज्जन। भक्तगणूनी तयांचें वचन ॥
करावें जें आपणा अर्पण। तें म्यां भक्षण फळ केलें ॥ १७० ॥
हा तो संताचा अतिक्रम। केवढा मी अपराधी परम ॥
आहे काय या पापा उपरम। कैसा मी बेशरम जाहलों ॥ १७१ ॥
तय ही ऐकतां झालेली मात। हांसूनि बोलले श्रीसाईनाथ ॥
ध्यावा कशास नारळ हातांत। ठेवणें व्यवस्थित जरि नव्हतें ॥ १७२ ॥
तुम्ही माझी वस्तू मजप्रत। द्याल ऐसें जाणूनि निश्चित ॥
माझ्या बंधूनें तुमचिया बोलांत। विश्वास अत्यंत ठेवला ॥ १७३ ॥
त्याचा का व्हावा हा परिणाम। हेंच कीं तुम्ही विश्वासधाम ॥
पुरला न माझ्या बंधूचा काम। ऐसेंच का काम हें तुमचें ॥ १७४ ॥
म्हणाले त्या फळाची योग्यता। येईना इतर कितीही देतां ॥
घडावयाचें घडलें आतां। व्यर्थ दुश्चित्तता किमर्थ ॥ १७५ ॥
स्वामींनीं तुज दिधला नारळ। तोही माझाच संकल्प केवळ ॥
माझ्याच संकल्पें फुटलें तें फळ। अभिमान निर्फळ कां धरिसी ॥१७६॥
अहंकाराची धरिसी बुद्धी। तेणें अपणा मानिसी अपराधी ॥
घ्यावें निरहंकर्तृत्व साधी। अवघी उपाधी चुकेल ॥ १७७ ॥

पुण्याचाचि काय अभिमान। पापाचा का नाहीं अभिमान ॥
प्रताप दोहींचा समसमान। म्हणूनि निरभिमान वर्ते तूं ॥ १७८ ॥

तुला माझी घडावी भेटी। ऐसें जें आलें माझिया पोटीं ॥
तेव्हांच नारळ तुझिया करसंपुटीं। पडला ही गोष्टी त्रिसत्य ॥१७९॥

तुम्ही तरी माझीच मुलें। फळ जें तुम्हां मुखीं लागलें ॥
तेंच तुम्हीं मज अर्पण केलें। समजा मज पावलें निश्चित ॥ १८० ॥

ऐसी जेव्हां झाली समजूत। तेव्हांच पुंडलिकरावाचें चित्त ॥
साईमुखीच्या वचनें विरमत। उद्विग्नता वितळत हळू हळू ॥ १८१ ॥

नारळ गेला झालें निमित्त। उपदेशें निवळे उद्विग्न चित्त ॥
एवं तें सर्व अहंकार विलसित। अभिमान निर्मुक्त निर्दोष ॥ १८२ ॥

येवढेंच या कथेचें सार। वृत्ती जों जों निरहंकार ॥
तों तों परमार्थी लाहे अधिकार। सहज भवपार होईल ॥ १८३ ॥

आतां तिसऱ्या भक्ताचा अभिनव। श्रवण करा गोड अनुभव ॥
दिसेल बाबांचें अतुल वैभव। सामर्थ्य गौरव एकसरें ॥ १८४ ॥

वांद्रे नाम तालुक्यामाझारीं। उत्तरेस वांद्रें शहराशेजारीं ॥
शांताक्रूस नामक नगरीं। वसत धुरंधर हरिभक्त ॥ १८५ ॥

सकल बंधु संतप्रेमी। निष्ठा जयांची दृढतर रामीं ॥
अनन्य श्रद्धा रामनामीं। नावडे रिकामी उठाठेव ॥ १८६ ॥

साधी तयांची संसारसरणी। तैसी मुलाबाळांची राहणी ॥
स्त्रीवर्गही निर्दोष आचरणीं। ऋणी चक्रपाणी तेणें तया ॥ १८७ ॥

बाळाराम त्यांतील एक। विठ्ठलभक्त पुण्यश्लोक ॥
राजदरबारीं ज्यांचा लौकिक। आवडता देख सर्वत्रां ॥ १८८ ॥

तारीख एकोणीस फेब्रुवारी । सन अठरासें अठ्याहत्तरीं ॥
एका रामभक्ताचि ये उदरीं । उपजलें महीवरी हें रत्न ॥ १८९ ॥

अलंकार पाठारे प्रभू ज्ञातींत । प्रसिद्ध घरंदाज घराण्यांत ॥
सन अठरासें अठ्यात्तरांत । आले हे मुंबईत जन्मास ॥ १९० ॥

पाश्चात्य विद्या पारंगत । ॲड्व्होकेट पदवी भूषित ॥
तत्वज्ञाना माजी निष्णात । विद्वान विख्यात सर्वत्र ॥ १९१ ॥

पांडुरंगीं अतिप्रेम । परमार्थाची आवड परम ॥
पितयाचें आराध्यदैवत राम । पुत्राचें निजधाम विठ्ठल ॥ १९२ ॥

अवघे बंधू पदवीधर । वृत्ती सदैव धर्मपर ॥
शुद्ध बीजाचे शुद्ध संस्कार । बाळारामावर अपूर्व ॥ १९३ ॥

कौटिक्रमाची मोहक मांडणी । सरळ शुद्ध विचारसरणी ॥
कुशाग्र बुद्धी सदाचरणी । गुण हे अनुकरणीय तयांचे ॥१९४ ॥

समाजसेवा केली नितांत । स्वयें लिहिला समाज वृत्तांत ॥
संपतां हें व्रत अंगीकृत । निघाले परमार्थ साधाया ॥ १९५ ॥

त्यांतही आक्रमुनी बराच प्रांत । भगवद्गीता ज्ञानेश्वरी ग्रंथ ॥
वाचूनि संपादिलें प्राविण्य त्यांत । अध्यात्म विषयांत नावाजले॥१९६॥

ते साईचे परम भक्त । सन एकोणीसशें पंचविसांत ॥
ब्रह्मीभूत अल्पवयांत । अल्प तच्चरित परिसावें ॥ १९७ ॥

तारीख नऊ माहे जून । एकोणीसशें पंचवीस सन ॥
इहलोकीं यात्रा संपवुन । विठ्ठलीं विलीन हे झाले ॥ १९८ ॥

एमीक एकोणीसशें बारा । सालीं पाहूनि दिन एक बरा ॥
संतदर्शना साई दरबारा । बंधु धुरंधरा योग आला ॥ १९९ ॥

शिर्डीस बाबुलजी ज्येष्ठ सहोदर । घेऊनि वामनराव बरोबर ॥
दर्शन घेऊन सहा महिन्या अगोदर । आनंदानें परतले ॥ २०० ॥
तयांचा तो गोड अनुभव । अनुभवाया इतर सर्व ॥
दर्शनलाभ जोडाया अभिनव । बाळारामादि तव गेले ॥ २०१ ॥
हे येण्याचे आधींच देव । 'आज माझे दरबारचे लोक ॥
यणार आहेत येथें अनेक' । बाबा अवघ्यां देखत बोलले ॥ २०२ ॥
परिसून ऐसी प्रेमाची वार्ता । धुरंधर बंधूंस अति विस्मयता ॥
शिर्डीस येण्याचें कोणा न कळवितां । बाबांस ही वार्ता कळली कसी ॥
पुढें साई पाहोनि दृष्टीं । धावोनि चरणीं घातली मिठी ॥
हळूहळू चालल्या गोष्टी । सुखसंतुष्टी सर्वत्रां ॥ २०४ ॥
शिवाय पाहूनि मंडळी आली । निघाली बाबांची वचनावळी ॥
'पहा ही दरबारची माणसें आलीं'। येणार ज्यां म्हटलीं होतीं तीं ॥२०५॥
आणीक पुढें भाषा बाबांची । शब्दैशब्द ऐका ती साची ॥
" तुमची आमची साठ पिढ्यांची । ओळख पूर्वीची आहे बरें ॥२०६॥
बाळारामादि बंधुजन । सकळही ते विनयसंपन्न ॥
उभे सन्मूख कर जोडून । राहिले श्रीचरण लक्षीत ॥ २०७ ॥
श्रीसाईचें दर्शन होतां । बाळारामादि सर्वांचें चित्ता ॥
सोल्लास अनिवार प्रेमावस्था । आल्याची सार्थकता वाटली ॥ २०८ ॥
अश्रुपूर्ण झाले नयन । कंठ रोधिला बाष्पें करून ॥
रोमांच उठले सर्वांगावरून । आले दाटून अष्टभाव ॥ २०९ ॥
पाहोनि बाळारामाची अवस्था । उल्लास साईनाथाचे चित्ता ॥
बोलूं लागले तयां समस्तां । उपदेशवार्ता प्रेमाच्या ॥ २१० ॥

शुक्लपक्षाचिया चढत्या कला । तेणे परी भजे जो मजला ॥
धन्य जेणें मनोधर्म अपुला । निःशेष विकला मदर्थ ॥ २११ ॥

दृढ विश्वास धरोनि मनीं । प्रवर्ते जो निजगुरु भजनीं ॥
तयाचा ईश्वर सर्वस्वें ऋणी । पाही न कोणी वक्र तया ॥ २१२ ॥

वाया न दवडितां अर्धघडी । जयासी हरिगुरु भजनीं आवडी ॥
तया ते देतील सुख निर्वडी । भव पैलथडी उतरतील ॥ २१३ ॥

परिसोनियां ऐसें वचन । सर्वांनेत्रीं आनंदजीवन ॥
चित्त झालें सुप्रसन्न । अंतःकरण सद्गदित ॥ २१४ ॥

साईवाक्य सुमनमाळा । अवघीं वंदोनि घातली गळां ॥
तेणें आनंद झाला सकळां । कारण उमाळा भक्तीचा ॥ २१५ ॥

असो हे पुढें वाड्यांत आले । भोजनोत्तर थोडे विसावले ॥
तिसरे प्रहरीं पुनश्च गेले । लोटांगणीं आले बाबांस ॥ २१६ ॥

बाळाराम विनयसंपन्न । करूं लागले पादसंवाहन ॥
बाबांनीं चिलीम पुढें करून । ओढावयास खूण केली ॥२१७ ॥

मग ती चिलीम प्रसाद म्हणून । संवयी नसतां कष्टें ओढून ॥
पुन्हा बाबांचे हातीं देऊन । केलें अभिवंदन सद्भावें ॥ २१८ ॥

बाळारामास भाग्याचा दिन । लाभला पहा तैं पासून ॥
त्यांची दम्याची व्यथा जाऊन । पूर्ण समाधान जाहलें ॥ २१९ ॥

दमा ना एका दों दिवसांचा । विकार पूर्ण सहा वर्षांचा ॥
कानांत मंत्र सांगावा जैसा । प्रभाव चिलमीचा तो तैसा ॥ २२० ॥

झुरका एक चिलमीचा मारूनी । परत केली सविनय नमुनी ॥
दमा जो गेला तैं पासुनी । उठला न परतोनी केव्हांही ॥ २२१ ॥

मात्र मध्यें एके दिवशीं । बाळारामास उठली खासी ॥
परम विस्मय तो सर्वांसीं । कळेना कोणासी कारण तें ॥ २२२ ॥
मागून याची करितां चौकशी । बाबांनीं निजदेह त्याच दिवशीं ॥
ठेविला हें कळलें सर्वांसीं । खूण ही भक्तासी दाखविली ॥ २२३ ॥
बाळारामास ठसका जे दिवशीं । तेच दिशीं बाबा देहासीं ॥
झाले समर्पिते अवनीशीं । खूण ही तयासीं दिधली कीं ॥ २२४ ॥
तेव्हांपासूनि पुनश्च त्यासीं । कधींही आमरण उठली न खासी ॥
या चिलिमीच्या अनुभवासी । विसर कां कोणासी होईल॥ २२५ ॥
असो तो दिवसही गुरुवारचा । त्यांतचि चावडी मिरवणुकीचा ॥
तेणें द्विगुणित आनंदाचा । स्मरणीय साचा त्यां झाला ॥ २२६ ॥
आठापासून नवापर्यंत । बाबासन्मुख आंगणांत ॥
टाळमृदंगाचिया तालांत । भजनरंगांत थाटतसे ॥ २२७ ॥
येकीकडे अभंग म्हणती । दुसरीकडे पालखी सजविती ॥
पालखी तयार झाल्यावरती । बाबा मग निघती चावडीस ॥ २२८ ॥
पूर्वीं सप्तत्रिंशत्तमोध्यायीं । चावडीचिया नवलायी ॥
सविस्तरपणें वर्णिली पाही । द्विरुक्ति होईल येस्थानीं ॥ २२९ ॥
एक रात्र मशीदींत । दुजी चावडीमाजी काढित ।
ऐसा बाबांचा नेम हा सतत । आमरण अव्याहत चालतसे ॥ २३० ॥
देखावया चावडीचा सोहळा । उल्हास बाळाराम प्रेमळा ।
तदर्थ येतां चावडीची वेळा । धुरंधर मेळा पातला ॥ २३१ ॥
शिरडी क्षेत्रीचे नारीनर । बाबांस घेऊन बरोबर ।
उल्लासें करीत जयजयकार । निघाले चावडीवर जाया ॥ २३२ ॥

घातली ज्यावरी भरजरी पाखर । चढविले सुंदर अलंकार ॥
नामही ज्याचें शामसुंदर । अघाडी थयकार करीत ॥ २३३ ॥
शिंगें कर्णे तुतान्या वाजत । त्या शृंगारल्या शामकर्णासहित ॥
संगें पालखी साई मिरवत । चाले भक्तावृत छत्रशिरीं ॥ २३४ ॥
ध्वजापताका घेती करीं । छत्र धरिती श्रीचे शिरीं ॥
वारिती मोरचेलेसीं चवरी । दिवट्या धरिती चौपासीं ॥ २३५ ॥
सर्व घेऊन मृदंग सुस्वर । टाळघोळादि वाद्यें मधुर ॥
भजन करीत भक्त निकर । दुबाजू चालत बाबांच्या ॥ २३६ ॥
असो ऐसी ती रम्य मिरवणूक । येई जेव्हां चावडीसन्मुख ॥
बाबा थांबूनि उत्तराभिमुख । करीत विधिपूर्वक हस्तक्रिया ॥ २३७॥
दक्षिणांगीं बाबांचा भगत । निजकरीं बाबांचा पदर धरित ॥
वामांगीं तात्यापाटील हस्तांत । घेऊन चालत कंदील ॥ २३८ ॥
आधींच बाबांचें मुख पीतवर्ण । त्यातचि दिपादि तेजाचें मिश्रण ॥
ताम्रमिश्रितपीत सुवर्ण । तैसें मुख शोभे अरुणप्रभा ॥ २३९ ॥
धन्य ते काळींचें पवित्र दर्शन । उत्तराभिमुख एकाग्र मन ॥
वाटे करीत कोणास पाचारण । अधोर्ध्व दक्षिणकर करूनी ॥ २४० ॥
तेथूनि पुढें चावडीपती ॥ नेऊनि बाबांस सन्मानें बसविती ॥
दिव्यालंकारवस्त्रें अर्पिती ॥ चंदन चर्चिती अंगास ॥ २४१ ॥
कधीं शिरपेच कलगी तुरा । कधीं सुवर्ण मुगुट साजिरा ॥
कधीं घालिती मंदिलगहिरा । भरजरी पेहराव सुरुचिर ॥ २४२ ॥
हिरे मोतीपाचूच्या माळा । प्रेमें घालीत बाबांचे गळां ॥
कोणी तपांच्या लाविती भाळा । सुगंध टीळा कस्तुरीचा ॥ २४३ ॥

कोणी चरण प्रक्षाळित । अर्घ्य पाद्यादि पूजा अर्पित ॥
कोणी केशर उटी लावीत । तांबूल घालीत मुखांत ॥ २४४ ॥

घेऊनिया पंचारत । नीरांजन कर्पूरवात ॥
जेव्हां बाबांस ओवाळीत । शोभा तें दिसत अनुपम ॥ २४५ ॥

पांडुरंग मूर्तीचें वदन । ज्या दिव्य तेजें शोभायमान ॥
त्याच तेजें साईमुखमंडन । पाहूनि विस्मयापन्न धुरंधर ॥ २४६ ॥

वीज जैसी नभोमंडळीं । तळपे कोणा न लक्षे भूतळीं ॥
तैसें तेज साईच्या निढळीं ॥ चमकोनि डोळे दीपले ॥ २४७ ॥

पहाटे होती काकड आरती । गेले तेथें धुरंधरप्रभृती ॥
तथेंही बाबांचे मुखावरती । तीच तेजस्थिति अवलोकिली ॥२४८॥

तेव्हांपासूनि आमरणांत । बाळारामाची निष्ठा अत्यंत ॥
साईपदीं जी जडली निश्चित । यत्किंचित ती न ढळी ॥२४९॥

हेमाडसाई पदीं शरण । पुढील अध्यायीं ग्रंथपूर्ण ॥
सिंहावलोकनें होईल निरूपण । या मज अवधान शेवटचें ॥ २५० ॥

स्वस्ति श्री संतसज्जन प्रेरिते । भक्त हेमाडपंत विरचिते ॥
श्रीसाई समर्थसच्चरिते । भक्तत्रयवृत्तकथनं नाम
एकपंचाशत्तमोऽध्यायः संपूर्णः
श्री साईनाथार्पणमस्तु शुभं भवतु ॥

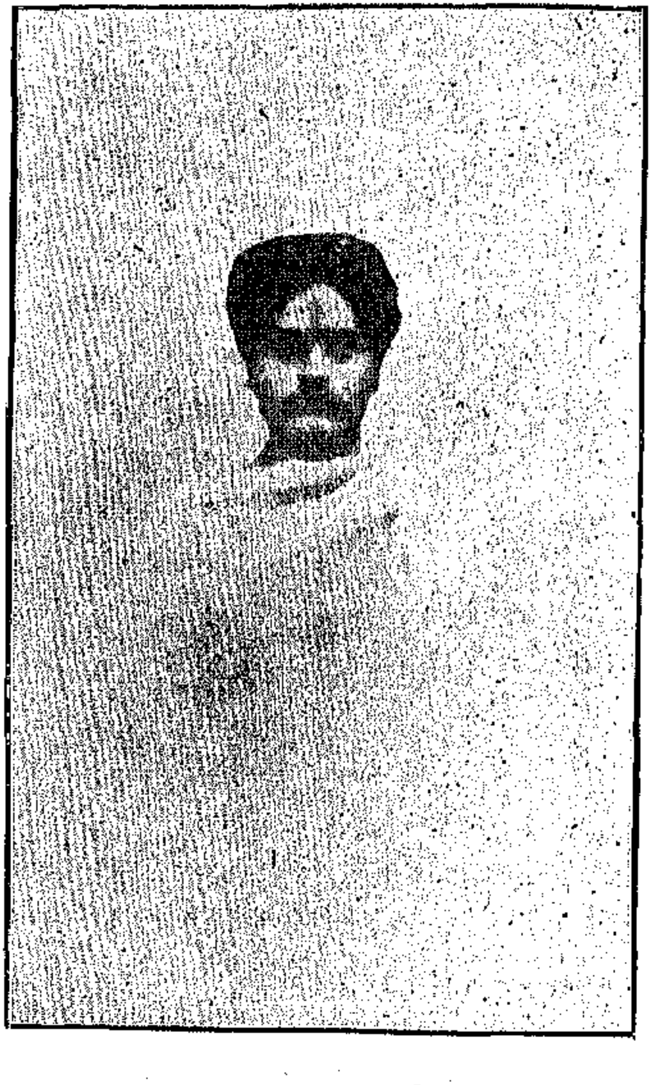

ह. भ. प. दासगणू महाराजांचे शिष्य

कै. दामोदर वामन आठवले उर्फ दामुअण्णा.

श्री हेमाडपंत रचित श्रीसाई सच्चरिताच्या ५२ व्या अध्यायाविषयीं श्री. रा. सा. बाळासाहेब देव यांचें संशोधन व अभिप्राय:—

(१) ह्या सर्व ओंव्या मी वाचल्या—त्यांत कांहीं ठिकाणचा अर्थ व संदर्भ कळत नाहीं. मुळांतून उतरून घेते वेळीं बरेचसे हस्तदोष झाले असावे असें मला वाटतें. तें पुन्हा एकवार रुजू व्हावें. मूळांतच तसें असेल तर त्यांत मात्र बदल करावयाचा नाहीं.

(२) मला ज्या ठिकाणीं संदर्भ कळला नाहीं तेथें मी प्रश्न चिन्हें केलीं आहेत. अशुद्ध वाटलें तेथें शिसपेन्सिलीनें शुद्ध करून ठेविलें आहे. एका ओंवीची द्विरुक्ति झाली आहे असें वाटतें तेथेंही लिहून ठेविलें आहे.

(३) अवतरणिका देऊन सारांश निवेदन करूं असें पहिल्याच ओंवींत लिहिलें आहे; परंतु अवतरणिका मात्र कोठेंही दिसत नाहीं; शिवाय पानांचा अंक २१ पासून घातला आहे, यावरून पहिल्या २० पानांत अवतरणिका लिहिली असावी असें वाटतें. पुन्हा तपास करून खात्री करून घ्यावी.

(४) प्रत्येक अध्यायाची अवतरणिका १—२ ओंव्यांतच दिलेली असली तरीसुद्धां १००—१२५ ओंव्या नुसत्या ५१ अध्यायांच्याच असावयास पाहिजेत. हल्लींच्या ओंव्या ह्या अवतरणिका नसून सिंहावलोकनही नाहींत. त्या ओंव्या म्हणजे श्रीसाई सच्चरित फळश्रुती व श्रीसद्गुरु माहात्म्य व ग्रंथकाराची प्रसादयाचना व प्रार्थना यासंबंधानेंच आहेत.

(५) हल्लीं मजकडे पाठविलेल्या ओंव्या ५२ अध्यायाच्या शेवटच्या आहेत असें दिसतें. पहिल्या अवतरणिकेच्या ओंव्या मिळालेल्या दिसत नाहींत. अध्याय अपूर्ण दिसतो. उत्तर भागाच्या ओंव्या दिसतात, पूर्व भागाच्या दिसत नाहींत.